

УДК 376.36.036 – 053.4

В. А. Литвиненко*викладач кафедри логопедії
Сумського державного педагогічного
університету імені А. С. Макаренка*

ЗАСТОСУВАННЯ АРТПЕДАГОГІКИ ТА АРТТЕРАПІЇ В НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ-ЛОГОПЕДІВ

У статті аналізується проблема застосування артпедагогіки та арттерапії у навчальному процесі майбутніх вчителів-логопедів.

В статье анализируется проблема использования артпедагогика и арттерапии в учебном процессе будущих учителей-логопедов.

The article analyses problem of adoption of art pedagogy and art-therapy to education process with students of specialism of logopedy for the purpose of improvement of theirs future professional work.

Ключові слова: навчальний процес, артпедагогіка, арттерапія.

Ключевые слова: учебный процесс, артпедагогика, арттерапия.

Key words: educational process, art pedagogy, art-therapy.

Постановка проблеми. Сучасні зміни в суспільстві спонукають до перегляду основної парадигми вищої педагогічної освіти. Сьогодні все частіше професійна підготовка розглядається як процес виховання особистості, що здобуває культурний досвід людства, усвідомлює своє місце в соціумі, має потенціал до самовизначення, саморозвитку й творчої діяльності як процесу професійної ідентифікації, оволодіння досвідом майбутньої професійної діяльності.

Інтегративним показником якості підготовки майбутнього педагога може виступати високий рівень сформованості творчої особистості вчителя-логопеда, що визначається не через суму знань і вмінь, а характеризується вмінням людини мобілізувати в конкретній ситуації отримані знання й практичний досвід.

Відтак, одним із стратегічних завдань реформування освіти і науки, зазначеним у Національній доктрині розвитку освіти та поставленим у

державній національній програмі «Освіта. Україна XXI століття», є широке впровадження в навчальний процес інноваційних педагогічних технологій.

Водночас, слід зазначити, що в останні роки в спеціальній освіті помітно посилюється інтерес до застосування мистецтва в корекційно-розвивальній роботі з дітьми, які мають мовленнєві порушення. Сучасна спеціальна педагогіка в значній мірі орієнтована на застосування різноманітних видів мистецтва як важливого засобу виховання гармонійної особистості дитини.

Оскільки найбільш важливим етапом формування мовлення в життєвому циклі людини є дошкільний період, то пошук шляхів удосконалення корекційно-розвивальної роботи з дітьми-логопатами набуває в сучасних умовах пріоритетного значення. Для гармонійного розвитку дитини необхідно створювати навколо неї простір, що впливає як на розумову сферу, так і на чуттєву сферу. Засобом, яке здатне вирішити дане завдання є мистецтво.

В практиці спеціальної освіти широко застосовуються такі терміни як «артпедагогіка», «арттерапія». На сьогоднішній день існує достатня кількість робіт, що визначають теоретичні та методичні основи артпедагогіки та арттерапії, водночас, практичні розробки в цьому напрямі представлені, на наш погляд, недостатньо.

Питання становлення, розвитку та застосування артпедагогіки та арттерапії у вітчизняному психолого-педагогічному та корекційному досвіді розглядали такі вчені, як Л. Аметова, Н. Ветлугіна, О. Ворожцова, А. Гришина, О. Деркач, В. Єзикеєва, Т. Комарова, Л. Лебедева, Н. Сакуліна, І. Щуркова; Т. Вохмяніна, Л. Гаврильченко, О. Гаврилушкіна, Г. Добровольська, Т. Зинкевич-Євстигнеєва, О. Караванова, Е. Рау, Л. Комісарова, І. Левченко, О. Мастюкова, О. Медведева, Т. Миронова, Ю. Некрасова, Т. Овчиннікова, В. Петрушин, М. Поваляєва, М. Чистякова та ін. [1, 4, 6].

Мета дослідження – проаналізувати можливості використання артпедагогіки та арттерапії у навчальному процесі майбутніх вчителів-логопедів.

Виклад основного матеріалу дослідження. В сучасному значенні

«арттерапія» має декілька значень: розглядається як сукупність видів мистецтва, що застосовуються в лікуванні та корекції; як комплекс арттерапевтичних методик; як напрям психотерапевтичної та психокорекційної практики. Артпедагогіка відноситься до однієї з суміжних галузей знань, які виникли внаслідок інтегративних процесів, що відбувалися в суспільстві мистецтві, науці, в том числі, медицині та педагогіці.

Як зазначає О.Медведева, артпедагогіка або художня педагогіка, по відношенню до спеціальної освіти є синтезом двох галузей наукового знання (мистецтва та педагогіки), що забезпечують розробку теорії та практики педагогічного корекційно-направленого процесу художнього розвитку дітей з мовленнєвими порушеннями та питання формування основ художньої культури через мистецтво та художньо-творчу діяльність (музичну, образотворчу, художньо-мовленнєву, театралізовано-ігрову), що включають в себе всі загально-прийняті педагогічні принципи і методи.

Суть артпедагогіки полягає у вихованні та навчанні, розвитку осіб з обмеженими можливостями засобами мистецтва, формування в них основ художньої культури та оволодіння практичними вміннями в різних видах художньої діяльності [1].

О.В.Таранова дає більш конкретне визначення артпедагогіки і трактує її як педагогічну технологію, яка з'явилася на стиці педагогіки, мистецтва, арттерапії, мета якої полягає в комплексному виховному впливі на особистість дитини, де завдяки художній творчості вона відображає свої психічні конфлікти в візуальній формі [5].

Як відмічає Н.Ю.Шумакова, артпедагогіка це наука, яка вивчає сутність, закономірності, методи та форми організації педагогічного процесу на основі застосування різноманітних видів мистецтва в життєдіяльності людини як фактора розвитку, реалізації його духовних, тілесних, творчих здібностей [6].

Таким чином, маючи в основі різноманітні теоретичні постулати, обидва напрями (арттерапія, артпедагогіка) мають місце в спеціальній освіті, доповнюють друг друга в одному

корекційно-розвивальному процесі, забезпечуючи оздоровчо-адаптаційний, виховно-навчальний вплив на дитину з мовленнєвими порушеннями.

На кафедрі логопедії ІФК СумДПУ імені А.С.Макаренка ведеться робота по розробці та впровадженню в педагогічний процес інноваційних артпедагогічних та арттерапевтичних методик. Дисципліна «Основи арттерапії» є новою в системі підготовки вчителя-логопеда, водночас, певні завдання даної дисципліни вирішуються на етапах підготовки студентів в рамках програм «Риторика, культура мовлення», «Образотворча діяльність з методиками», «Ручна праця з методиками» тощо.

Серед різноманітних засобів арттерапії та артпедагогіки для вирішення завдань щодо корекції мовленнєвих порушень у дітей нами була обрана театралізована діяльність, яка, на наш погляд, найбільше сприяє формуванню мовленнєвих можливостей у дітей. Одним із напрямів театралізованої діяльності є імаготерапія – лікувальний (корекційний) вплив через образ, театралізацію.

В імаготерапії нас зацікавили її основні функції: очищуюча, що звільняє від негативних станів; регулятивна, зняття нервово-психічного напруження, регуляція психосоматичних процесів, моделювання позитивного психоемоційного стану. Дві ці функції в ході їх реалізації є підготовчою по відношенню до третьої функції – комунікативно-мовленнєвої, яка сприяє корекції мовленнєвих порушень.

Необхідно також відмітити, що імаготерапія найчастіше проводиться в формі лялькотерапії. Досвід практичного застосування імаготерапії показує, що вона представляє широкий спектр діяльності для дітей дошкільного віку і перш за все у формі ігор-драматизацій; постановок; лялькових вистав; креативних інсценізацій за сюжетами казок, басен тощо [3, 4].

Водночас, коли мова йде про підготовку майбутніх вчителів-логопедів, то в даному контексті, артпедагогічний напрям передбачає застосування корекційних можливостей театралізованої діяльності в процесі організації та проведення зі студентами

інтегрованих занять з лялькотерапії (казкотерапії) з метою їх застосування в майбутній професійній діяльності.

Казкотерапія – метод, інтегративна форма розвитку особистості дитини, розвитку творчо-мовленнєвих здібностей, удосконалення взаємодії з оточуючим світом. До казок зверталися в своїй творчості закордонні та вітчизняні психологи (Е. Фром, Е. Берн, Е. Гарднер, І. Вачков, М. Осоріна, Е. Лисіна, Т. Зинкевич-Євстигнеева та ін.) [2].

Відтак, беручи до уваги, всі вище перераховані корекційні можливості арттерапевтичної та артпедагогічної, зокрема театралізованої діяльності, для студентів були розроблені «артпедагогічні заняття», які включають такі творчі завдання як, моделювання макета театральної ляльки «Слухняний Язичок»; виготовлення одягу для казкових персонажів пальчикового театру; театралізовані сценки-етюди.

Отже, студенти на практичному рівні засвоюють такі форми артпедагогічної роботи, як розповідь, малювання, придумування фантастичних казок, виготовлення декорацій для лялькових вистав за сюжетами народних казок. Підсумком практичного застосування театралізованої діяльності стали постановка та розігрування логопедичних вистав: «Рукавичка», «Колобок», «Новорічні пригоди», «Пригоди панди Кунг-Фу» в різноманітних жанрах (комедія, детектив, м'юзікл тощо).

Висновки. В умовах розбудови національної системи освіти й становлення системи спеціальної освіти виникає проблема якісної підготовки майбутніх вчителів-логопедів, здатних працювати у відповідності до вимог і умов сучасного суспільства.

Водночас, сучасний стан спеціальної освіти характеризується варіативністю програм щодо виховання та навчання дітей з мовленнєвими порушеннями, а значить і свободою творчості під час практичної діяльності.

Отже, високі вимоги до якості професійної діяльності вчителя-логопеда спонукають до застосування інноваційних технологій в умовах вищої педагогічної школи, до числа яких можна віднести артпедагогіку та арттерапію.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Артпедагогіка та арттерапія в спеціальному освітньому закладі: Учеб. для студ. серед. і вищ. учеб. заведений / Е. А. Медведева, І. Ю. Левченко, Л. Н. Комиссарова, Т. А. Добровольская. – М., 2001. – 248 с.*
2. *Вачков И. В. Сказкотерапия. Развитие самосознания через психологическую сказку. – М.: Ось-89, 2007. – 144 с.*
3. *Киселева М. Б. Арт-терапия в работе с детьми: Руководство для детских психологов, педагогов, врачей и специалистов, работающих с детьми. – СПб.: Речь, 2006. – 160 с.*
4. *Овчар О. Н., Колягина В. Г. Формируем личность и речь дошкольников средствами арттерапии. – М., 2005. – 80 с.*
5. *Таранова Е. В. Артпедагогический практикум по работе с дошкольниками: Игры, упражнения, занятия. – Ставрополь: сервис-школа, 2003. – 96 с.*
6. *Шумакова Н. Ю. Артпедагогіка как гуманистическая система образования учащихся в области физической культуры: Дис. ... док. пед. наук. – Ставрополь, 2006. – 380 с.*

УДК 376.3-056.34:016:81-028.31

О. П. Мілевська
викладач, асистент
Кам'янець-Подільський
національний університет
імені Івана Огієнка

КОРЕКЦІЯ ГРАМАТИКО- СЕМАНТИЧНИХ УМІНЬ В УЧНІВ ІЗ ЗАТРИМКОЮ ПСИХІЧНОГО РОЗВИТКУ У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ РОЗУМІННЯ ТЕКСТІВ

Стаття розкриває корекційні можливості психолінгвістичної методики доповнення тексту як інтегрованого прийому розвитку граматичних і семантичних умінь у молодших школярів із затримкою психічного розвитку та одночасного впливу на процес формування розуміння тексту.

Статья раскрывает коррекционные возможности психолингвистической методики дополнения текста как интегрированного приема развития грамматических и семантических умений у младших школьников с задержкой психического развития, а также одновременного влияния на процесс формирования понимания текста.